

محمد رحمانی، پژوهشگر تاریخ در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

قهرمان‌سازی از شخصیت منفوری همچون ثابتی یعنی ارتجاع اپوزیسیون

زهرا طیبی خبرنگار گروه نقد روز

یکی از راهبردهای محل انتقاد به رسانه‌های اپوزیسیون در حوادث ۱۴۰۱ رفتن به سراغ چهره‌های رادیکال و منفور بین مردم ایران است. عبدالله مهددی، مریم رجوی و حتی پرویز ثابتی، رئیس اداره سوم ساواک از جمله این شخصیت‌ها هستند که علی‌رغم نداشتن وجهه اجتماعی برای به آشوب کشیدن فضای داخلی ایران به کار گرفته شدند. برخی رجوع اپوزیسیون به چنین شخصیت‌هایی را یکی از مهم‌ترین دلایل شکست پروژه آشوب عنوان می‌کنند. با وجود شکست پروژه براندازی، پروژه سفیدشویی اما همچنان ادامه دارد. شبکه منتو که برای چندمین بار اعلام کرده فعالیت رسانه‌ای اش رو به پایان است، ترجیح داده در اندک ساعات باقی‌مانده از عمر باتری خود را نیز خرج پاک‌سازی چهره پرویز ثابتی کند. شخصیتی که حتی در خاطرات خود نیز وجهه موجهی ندارد بر روی پرده نمایش منتوتو موجه جلوه داده شده و برایش مستند مظلومیت ساخته می‌شود. برای بررسی چرایی نبش قبر شخصیت ثابتی توسط منتوتو و تلاش این شبکه برای سفیدشویی چهره او، با محمد رحمانی، پژوهشگر تاریخ به گفت‌وگو پرداخته‌ایم که در ادامه مشروح آن را از نظر می‌گذرانید.

■ ■ ■

پرویز ثابتی همواره و در روایت‌ها جزء چهره‌های رموز دستگاه شاهنشاهی بوده؛ فردی که زود از ایران خارج شد و تا زمان انتشار کتابش خیلی حضور پررنگی در رسانه‌های فارسی‌زبان نداشت تا اتفاقات سال گذشته که تصویری از او منتشر شد و واکنش‌های زیادی به همراه داشت. علت عدم حضور وی در رسانه‌ها و حضور آلان ثابتی در مقابل دوربین و ساخت مستندی درباره ساواک را چطور می‌توان تحلیل کرد؟

پرویز ثابتی از منفورترین شخصیت‌هایی است که رژیم پهلوی به خودش دیده. چرا؟ چون نوک پیکان دستگاه برخورد سخت و ممتد آهتین رژیم بود. درواقع با شخصیتی مواجه هستیم که حتی بسیاری از شخصیت‌های فرهنگی آن زمان، که امروز در کنگروی شخصیت‌های نزدیک به پهلوی به حساب می‌آیند هم با آنها از طرف این شخصیت برخورد شده بود. چنین شخصیتی طبیعتا باید در لایه‌های زیرین و پسنینی نگه داشته شود و درباره‌اش سخن نگویند. خصوصا پس از پیروزی انقلاب، با آن مشروعیت نزدیک به مطلقه جمهوری اسلامی، این وفاق ملی را برای دستگاه پهلوی و امنیتی این رژیم ایجاد کرد. منفوریت ساواک به حدی بود که توسط خود پهلوی منحل شد تا مقداری مقبولیت و محبوبیت از دست‌رفته رژیم پهلوی را بهبود ببخشد. برخی از تحقیقات، نقش ساواک در فروپاشی پهلوی را به صورت جداگانه بررسی کرده است. در سطح مختلف این تحقیقات را داریم که شدت برخورد، اثر آونگی ایجاد کرد و خودش سبب ناراضیاتی برخی طبقات شد. حالا با همه این تقاسیر، چه می‌شود فردی با این اوصاف رسانه‌ای می‌شود؟ می‌دانید که از بهمن ۱۳۵۷ تا بهمن ۱۴۰۱ هیچ خبر و تصویری از پرویز ثابتی نبود. این راهم درنظر داشته‌اید که از خانواده‌ای بهایی صحبت می‌کنیم و جامعه‌ایرانی، یکی جامعه مذهبی به‌شمار می‌رود؛ به‌نحوی که خود پرویز ثابتی می‌گوید از دبیرستان مسلمان شده است. در این مستند می‌گوید که در یک خانواده بهایی بود و خودش را نیز بی‌دین معرفی می‌کند. اما در جامعه سنتی و جامعه مذهبی ایران، طبیعتا چنین وصله‌ای برای تبلیغات‌شان مثبت

نیست. تمام این موارد را درنظر بگیرید. می‌خواهیم به این پاسخ برسیم که چرا در آن زمان مطرح نشد. در وقایع دهه ۵۰ تنها به عنوان کاربرد از مطرح بود و اسم و شخصیتش در حد یک مقام امنیتی بود و نه در حد یک رجل شاخص سیاسی. خاطرات خیلی زیادی نیز درباره شدت برخورد ثابتی با افراد هست که حتی برخی از روسای ساواک، شکایت داشتند. خود شاه نیز در بعضی جاها می‌گفت این فردی که این گزارشات را می‌نویسد، مشکل دارد. اما چرا اکنون مطرح شد؟ چه وقتی پرویز ثابتی مطرح می‌شود؟ بهمن ۱۴۰۱ با شعار زن زندگی آزادی. خب این ماجرا مفهوم دارد. یعنی تا به اینجانب این افراد احساس می‌کردند که رونمایی از پرویز ثابتی به رویکرد تبلیغاتی جایگزین سازی رژیم پهلوی آسیب می‌رساند. اگر چه رویکرد جایگزین سازی ضعیفی بود اما باید ببندیم که طول مدت زمان، متاسفانه محبوبیت پیدا کرده است و به اینجایی که امروز هستیم، رسیده‌ایم. درواقع اینها دو قطبی‌ای تعریف کرده‌اند، با این عنوان که ما یک قطب جمهوری اسلامی داریم و یک قطب برانداز داریم. قطب جمهوری اسلامی به مذهب گره خورده و از طرفی هم قطب دوم مانند گذشته نمی‌تواند به میدان بیاید و از خودش علامت مذهبی نشان دهد. در سالیان اخیر متاسفانه بخشی از قشر جوان که حافظه تاریخی جدی هم ندارند و به دنبال آزادی در دین، روابط و فرهنگ هستند، احساس می‌کنند که رژیم پهلوی مقداری از این آزادی‌ها را برایشان خصوصا در سبک زندگی، قائل است؛ از این رو محبوبیتی برای رژیم پهلوی ایجاد شده است. بسیاری از این موارد ریشه در ضعف سداوسیمیا و بخش‌های تبلیغاتی داخلی دارد. همین شبکه منتوتو و خیلی از شبکه‌های دیگر که با پول‌های کلان درحال مدیریت هستند، بسیار در این هژمون فکری فعال هستند و توانسته‌اند موفقیت‌هایی نیز کسب‌کنند. مانند مستند «فرح»، «رضاشاه» و «سایر مستند‌های دیگری که می‌خواهند چهره‌ای مقتدر، ایران دوست و حتی مخالف هژمون غرب به‌تصویر بکشند. حساسیت‌های مذهبی دیگر مثل سابق نیست و اساسا نیازی به ریاکاری و دین‌نمایی ندارند و حتی دین‌نمایی ممکن است به ضررشان هم باشد و باید به ایران پیش از اسلام متوسل شوند؛ در این موقع است که کم‌کم از پرویز ثابتی رونمایی می‌کنند. چرا؟ چون می‌خواهند بگویند که ساواک اشتباه نکرده است و هر کدام از چهره‌هایی که ساواک به سراغ‌شان رفت یا چریک‌های قاتل بودند یا روحانیونی بودند که اکنون حاکم شده‌اند. بنابراین می‌شود از ثابتی هم با همه نقاط سیاه کارنامه‌اش یک قهرمان ساخت و به مجموعه قهرمانان پوشالی ساخته‌شده توسط رسانه‌های وابسته به پهلوی افزود.

در سوابق ثابتی این موضوع مطرح می‌شود که بهایی بوده و تابعیت اسرائیل داشته، اسناد و اطلاعاتی درباره ارتباط ثابتی با سازمان‌های امنیتی رژیم صهیونیستی وجود دارد؛ چه در دوران رژیم چه بعد از خروج از ایران و زمانی که در رسانه‌ها حضور پیدا نکرد؟

در بهایی بودن خانواده ثابتی هیچ شک و شبهه‌ای نیست و خودش نیز در مستندش به صراحت این موضوع را بیان کرده، یعنی هم اسناد و هم دیگر مطالب حکایت از این امر دارد. در رابطه با ارتباط بهایی‌ات با اسرائیل نیز این مساله اظهر من الشمس است. اساسا اینکه یک رابطه جدی و ارگانیک وجود دارد یک امر روشن و بدیهی است و نیازی نیست ما کوشش کنیم و سندی بیاوریم؛ چراکه خود فرد بیان کرده و ساختار نیز ساختار روشنی است و جزء بدیهیات این حوزه است.

قهرمان‌سازی از شخصیت منفوری همچون ثابتی

فارغ از اقدامات امنیتی به نظر می‌رسد اتهاماتی در موضوعات مالی و فسادها در دستگاه رژیم پهلوی مورد توجه ثابتی بوده و خودش ادعا می‌کند فساد افرادی را لو داده است، اما اتهاماتی نیز متوجه خود اوست. روایت دقیق این اختلافات چیست؟ در واقع نکاتی که خود ثابتی در کتابش درباره فسادها گفته و در همین مستند نیز اشاراتی داشت به‌نوعی می‌خواهد خودش را یک چهره عدالتخواه و مبارز با فساد معرفی کند. برای همین هم تاکید می‌کند که این فسادها یک چندم فسادهای این نظام نیست. ثابتی قصد دارد وجهه‌ای برای ساواک برتراشد. بدیهی است وقتی رژیمی ساقط می‌شود به این دلیل است که محبوبیت ندارد. فقدان محبوبیت بخشی از آن به فسادهای آن دوره بازمی‌گردد. ثابتی تلاش می‌کند که ناراضیاتی و سقوط رژیم را گردن همین افراد فاسد بیندازد و بگوید که خود دستگاه نیز درصد مبارزه با این چهره‌ها بود. اما نباید نادیده بگیریم که برخی از همین دعوایا هم تسویه‌حساب‌های شخصی است، یعنی خیلی از این اتهام‌هایی که مطرح می‌شود ریشه در اختلافات شخصی شخصیت‌های سیاسی در همان سال‌ها دارد. در واقع پرونده‌سازی صورت می‌گرفت. این در کتاب خود ثابتی نیز وجود دارد.

با توجه به اینکه منتوتو پرداخت به این مساله را در دستور کار قرار داده این بهام به وجود می‌آید که کسانی در شبکه منتوتو حضور دارند یا ارتباطاتی با افراد ساواکی دارند یا حتی افرادی در تاسیس و تشکیل این شبکه موثر بوده‌اند که وابسته به سرویس‌های امنیتی از جمله ساواک بوده و حالا سفیدشویی اقدامات ساواک را در دستور کار دارند. چقدر این موضوع سنندیت دارد؟

در بخش اول پاسخ دادم که اساسا شبکه منتوتو در چهارچوب ترویج پهلوی کمک می‌کند و تمام مستنداتش در همین چهارچوب تعریف می‌شود. خصوصا مستندی که به فضاهای تاریخی می‌پردازد و از پهلوی قهرمان‌سازی می‌کند. اکنون نیز اگر دقت کنید درباره سفر رفیع پهلوی به اسرائیل مانند سخنگوی رژیم صهیونیستی به اخبار اسرائیل پرداخت. این نشان می‌هد در مدیریت

شبکه و تیم تصمیم‌گیرنده آن از نزدیکان پهلوی حضور دارند. می‌بینید که ادبیات آن نیز ادبیاتی مبتذل و رادیکال است؛ چراکه فکر می‌کند که با این ادبیات می‌تواند به آثارشیمی دامن بزند که دامن جمهوری اسلامی را بگیرد. باید بدانیم که پرویز ثابتی و دستگاه ساواک اساسا منفوریت‌شان به جمهوری اسلامی بازمی‌گردد. چه گروه‌های چپ، چه گروه‌های اسلام‌گرا و چه گروه‌های نزدیک به پهلوی که مثلا خیرخواه رژیم بودند از شدت برخورد ساواک شکایت می‌کردند و این یکی از نشانه‌های این است که ما با یک استبداد مواجه بودیم. استبداد را اگر بخواهیم مرور کنیم مثبلا در نام پرویز ثابتی است، یعنی نماد آن در حکومت پهلوی پرویز ثابتی است. همین فرد می‌آید و تبدیل به چهره می‌شود. مثال بزرگ‌تر دیگر این تلاش برای تغییر چهره در وقایع و آشوب‌های اخیر در کشورمان، شعار «رضاشاه روحت شاده است. چرا؟ چون رضاشاه چهره کاملانفوری بود و وقتی از کشور رفت در سال ۱۳۲۰ مردم جشن گرفتند. حتی محمدرضا جرأت دفاع از پدرش به آن معنا را نداشت و تاکید می‌کرد که ما روش جدیدی را بی می‌گیریم، اولین نخست‌وزیری که آمد در نطق رادیویی‌اش تاکید کرد که دوره رضاشاه به پایان رسیده است و شاه جدید به سبک دیگری فرمانروایی می‌کند. مصدق نیز مطرح می‌کند که محمدرضا بسیار محبوب‌تر است؛ چراکه روش پدرش را در پیش نگرفته است. الان هم کم‌کم تبلیغات به شکلی پیش می‌رود که برخی به سراغ قطب‌های مخالف با جمهوری اسلامی می‌روند. یکی همین مجاهدین خلق و دیگری سلطنت‌طلب‌ها هستند. ما به شکلی ارتجاع را شاهد هستیم. بازگشت ثابتی به تعبیری یک ارتجاع استبدادی است. اینکه شما بروید به سراغ خشن‌ترین و منفورترین فرد و از او قهرمان بسازید. ما باید روی این مساله کار کنیم که اگر هم به نظام جمهوری اسلامی انتقاد دارید و خود را در دسته اپوزیسیون می‌دانید چرا به سراغ پرویز ثابتی می‌روید؟ چرا به سراغ حکومت رژیمی می‌روید که پایه‌های مشروطه را لق و پایه‌های تصنعی برای آن ایجاد کرد؟ این کاملاً یک ارتجاع است و پرویز ثابتی نماد این ارتجاع است.

فرهیختگان

نقد روز

یکشنبه ۵ آذر ۱۴۰۲

شماره ۴۰۱۷

WWW.FDN.IR

FARHIKHTEGANDAILY

امسال کلانشهرها چند روز هوای آلوده داشته‌اند؟

ما از انتشار این اخبار تکراری خجالت می‌کشیم

«براساس تصمیم کارگروه هماهنگی مواقع اضطرار آلودگی هوا، فعالیت آموزشی مدارس در کلیه مقاطع تحصیلی در شهرهای ورامین، قرچک، باقرشهر، کهریزک و قله‌تو در شیفست بعد از ظهر امروز (۴ آذر) غیرحضور و به‌صورت مجازی برگزار می‌شود.» پیش از ظهر دیروز، خبر غیرحضوری شدن آموزش کلیه مقاطع تحصیلی پنج شهر از استان تهران منتشر شد. براساس اعلام شرکت کنترل کیفیت هوای شهر تهران، هم‌اکنون (ساعت ۹:۴۰ شنبه ۴ آذر ۱۴۰۲) متوسط شاخص آلودگی هوای تهران روی عدد ۱۲۱ یعنی در وضعیت نازنجی با همان شرایط ناسالم برای گروه‌های حساس قرار گرفته است. همچنین در ۲۴ ساعت گذشته میانگین شاخص آلودگی هوای پایتخت روی عدد ۱۳۵ یعنی در وضعیت نازنجی با همان شرایط ناسالم برای گروه‌های حساس قرار داشت. آلاینده‌ها شاخص هوای تهران درحال حاضر و در ۲۴ ساعت گذشته ذرات معلق زیر ۲٫۵ میکرون بوده است. ورامین با شاخص ۱۵۶، دماوند با شاخص ۱۵۴، ملارد با شاخص ۱۵۷، شهریار با شاخص ۱۵۵ و لواسانات با شاخص ۱۶۰ در وضعیت قرمز آلودگی یعنی ناسالم برای همه گروه‌ها قرار دارند. همچنین رباطکریم با شاخص ۱۰۵ و پردیس با شاخص ۱۲۳ در وضعیت نازنجی قرار دارند که طبق توصیه شرکت کنترل کیفیت، افراد مبتلا به بیماری قلبی یا ریوی، سالمندان و کودکان باید فعالیت‌های طولانی یا سنگین خارج از منزل را کاهش دهند.

از ابتدای سال جاری تا امروز، ۹ روز هوای پاک، ۱۷۶ روز هوای قابل قبول، ۵۸ روز هوای ناسالم برای گروه‌های حساس و شش روز هوای ناسالم برای همه در روزشمار شاخص آلودگی هوای تهران به ثبت رسیده است. این درحالی است که در سال گذشته از ابتدای سال تا ۴ آذر، پایتخت نشینان دو روز هوای پاک،

میزان آلایندگی مراکز برخی استان‌ها در ۲۱ آبان		
نام شهر	شاخص	
اصفهان	۱۳۷	
کرج	۱۰۷	
تهران	۱۱۴	
مشهد	۱۱۴	
اهواز	۱۶۹	
اراک	۱۱۵	
تبریز	۹۲	

۱۳۸ روز هوای قابل قبول، ۹۶ روز هوای ناسالم برای گروه‌های حساس، ۱۰ روز هوای ناسالم برای همه، دو روز هوای بسیار ناسالم و دو روز هوای خطرناک را تجربه کرده بودند. تهرانی‌ها همچنین از ابتدای شش‌ماه دوم سال، یعنی یک مهر تا همین روز گذشته که چهارم آذرماه است تنها یک روز پاک، ۴۵ روز قابل قبول، ۱۷ روز برای گروه‌های حساس و یک روز ناسالم را تجربه کرده‌اند. این عدد البته نسبت به سال قبل و دقیقاً در همین بازه زمانی در شرایط بهتری قرار دارد. از اول مهر سال گذشته تا ۴ آذر همان سال، تهرانی‌ها هیچ روز پاک‌ی را تجربه نکردند و آمارها می‌گویند که تهرانی‌ها ۴۴ روز قابل قبول، ۱۷ روز ناسالم برای گروه‌های حساس، دو روز ناسالم و یک روز بسیار حساس را تجربه کرده‌اند.

البته وضعیت آلودگی هوا، تعطیل شدن مراکز آموزشی و درس‌سرای آن در یک تا دوماه اخیر تنها مختص به تهران نبود و کلانشهرهای صنعتی مانند اصفهان نیز روزهای آلوده‌ای را پشت سر گذارده‌اند. شاخص کیفیت هوا که یک ابزار کلیدی جهت آگاهی از کیفیت هوا و تعیین میزان آلودگی آن است برای پنج آلاینده اصلی هوا یعنی ذرات معلق، دی‌اکسیدنیترژن، اوزون سطح زمین (اوزون بد)، مونواکسیدکربن و دی‌اکسیدگروگرد محاسبه می‌شود. با افزایش عددی شاخص کیفیت هوا، درصد بیشتری از مردم احتمالاً دچار پیامدهای بهداشتی ناشی از آلودگی هوا می‌شوند. عدد صفر تا ۵۰ شاخص پاک، ۵۰ تا ۱۰۰ سالم، ۱۰۰ تا ۱۵۰ ناسالم برای گروه‌های حساس، ۱۵۰ تا ۲۰۰ ناسالم برای تمامی گروه‌ها، ۲۰۰ تا ۳۰۰ بسیار ناسالم و ۳۰۰ به بالا خطرناک به‌شمار می‌رود. در ماهی که گذشت، یعنی سیستم تاب‌بسیست ودم آلودگی هوا تکثیر شد. در دلیل شاخص بالای آلودگی هوا تعطیل شدند. منصور شیشه‌فروش، مدیرکل

میزان آلایندگی مراکز برخی استان‌ها در ۲۲ آبان		
نام شهر	شاخص	
اصفهان	۱۶۰	
کرج	۱۱۲	
تهران	۱۱۲	
مشهد	۱۴۶	
اهواز	۱۶۴	
اراک	۱۱۸	
تبریز	۷۸	

ادامه از صفحه ۲

